

Farkas Sándor őrnagy:

AZ ISIL ALKALMAZOTT ELJÁRÁSAI ÉS STRATÉGIÁJA

Az ISIL hadviselése Mao Ce-tung tanainak tükrében

ÖSSZEFOGLALÓ: *Napjainkban a legtöbbet emlegetett és sokak által a legveszélyesebbnek¹ tartott dzsihádistá szervezet az ISIL.² A terrorista tevékenységeket elkövető „magányos farkasok”³; a belőlük formálódó terrorista sejtek támadásai, valamint a közel-keleti régióból érkező emberáradat jelentős kihívást jelentenek hazánknak, az Európai Uniónak és legerősebb szövetségesének, az Amerikai Egyesült Államoknak is. Az írás – mely egy átfogó tanulmány része – központi témája, hogy jelenünk legsikeresebben működő terrorista szervezete milyen elemeket vett át az elmúlt évszázadok során a gerilla katonai gondolkodásmód elve alapján küzdelmüket megvívó csoportoktól, különös tekintettel a Mao Ce-tung által vezetett gerillatevékenységre.*

KULCSSZAVAK: *Mao Ce-tung, elhúzódozó háború, gerilla-hadviselési mód, stratégia, eljárás mód*

BEVEZETÉS

A globalizált világ folytonos társadalmi és gazdasági változásai, valamint a biztonsági környezet szakadatlan átalakulása egyre újabb kihívásokkal szembesítik az államokat és azok haderőit. A közérdeket érvényesítő közszolgálatoknak, a jó és stabil kormányzásnak, benne a jól felszerelt és kiképzett haderővel korszerű tudományos ismeretekre kell épülniük.⁴ Napjaink hadtudományi kutatásai között fontos szerep jut az egyre gyakrabban jelentkező nem állami – állam alatti – szereplők ellen megvívott küzdelmeknek, melyek aszimmetrikus, gerilla-, felkelő-, valamint hibrid műveletek formájában valósulnak meg. E hadviselési formák és módok elterjedésének következtében egyre inkább előtérbe kell helyezni a civilek és a katonák együttműködését, valamint a fegyveres erők, a rendvédelmi szervek, a katonai és a

¹ Az Institute for the Study of War (ISW) által 2016. januárban kiadott háromrészes tanulmány első moduljában – U.S. Grand Strategy, al Qaeda and ISIS: Existential Threat to US and Europe – szereplő következtetések szerint az an-Nuszra társadalmi mozgósítás terén véghez vitt eredményei és más ellenálló szervezetekkel való hatékony együttműködése miatt hosszú távon sikeresebb lesz, mint az ISIL. Frederick W. Kagan – Kimberly Kagan – Jennifer Cafarella – Harleen Gambhir – Katherine Zimmerman: Al Qaeda and ISIS: Existential Threats to the U.S. and Europe. ISW, 2016, 24. <http://www.understandingwar.org/sites/default/files/PLANEX%20Report%201%20-%20FINALFINALFINAL.pdf> (Letöltés időpontja: 2017. 10. 03.)

² Islamic State in Iraq and the Levant – Iszlám Állam Irakban és Levantban. Használatos még – többek között – az ISIS (Islamic State in Iraq and Syria) és az IS (Islamic State) rövidítés is.

³ Kagan–Kagan–Cafarella–Gambhir–Zimmerman: i. m.

⁴ Pohl Árpád: Az új tisztképzés – a logisztikus megoldás. Hadtudományi Szemle, 2014/4. szám, 356–367.; Jobbágy Zoltán: Effects-Based Operations and the Age of Complexity: A Critical Reflection. Militaire Spectator, 2006/5., 235–242.

civil hírszerző és elhárító intézmények kooperációját. Mivel jelenünk hadviselésében egyre nagyobb hangsúly kerül a nem katonai tényezőkre és szereplőkre, ezért a hadtudomány és a hadelmélet is elkerülhetetlenül közelebb kerül a civil kutatásokhoz.⁵

Tanulmányomban a nem katonai szereplők közül a legbrutálisabb eszközöket alkalmazó szalafista dzsihadista szervezet stratégiáját és alkalmazott eljárásait elemzem a Honvédségi Szemlében megjelent – Mao Ce-tung tevékenységét elemző – korábbi írásaimban (HSz 2017/2., 2017/6., 2018/1.) megállapított tényezők és alapelvek tükrében. A napjainkban tapasztalható területveszteségeik és a szervezet gyengülésének ellenére az ISIL-t továbbra sem szabad figyelmen kívül hagyni, mivel bármennyit is veszít erejéből, teljes mértékben nem tűnik el. Létezhet más néven, más területen, más szervezeti felépítésben, de új vezetőkkel és a maihoz hasonló ideológiával, az újabb körülményekhez adaptálódott stratégiával és eljárás-módokkal továbbra is fenn fog maradni, és egy megújult formában ismét meg fog erősödni.

AZ ISIL ÁLTAL ALKALMAZOTT ELJÁRÁSOK, MÓDSZEREK

Az ISIL megalakulását követően – társadalmi bázis hiányában – a gerilla katonai gondolkodásmód alacsony és közepes intenzitású tevékenységi módjait alkalmazta. Az-Zarkávi 2004-ben Zavahirinek írt levelében kifejtette, hogy bár az öngyilkos merényletek és gerilla-támadások rendkívül hatásosak, de az ő szándéka a hagyományos hadviselésre történő lehető leggyorsabb áttérés. Ennek megfelelően a fő fókusz Zarkávi tevékenysége során egy „*nagy fokú szaktudással rendelkező, tapasztalt és szívós*” emberekből álló, század- és zászlóalj szintű kötelékekből felépülő, jelentős erőt képviselő harcoló alakulat felállítása, mely képes „*területek elfoglalására, felderítés végrehajtására és az ellenség – amerikaiak, rendőri erők és katonaság – elpusztítására az utakon és az összecsapások során*”.⁶ Ennek megfelelően az ISIL saját műveleti tevékenységét két fajtára osztotta, mely tipizálást a Dábik⁷ nevű újságban közölték.

A felosztás szerint egyrészt létezik a *nikayah* típusú támadás, mely „*az ellenség megsebesítésére, megölésére és veszteségek okozására fókuszál*”, másrészt vannak „*a gyakran tamkin néven emlegetett, összetettebb, nagyobb szabású műveletek, melyek fő célja a területfoglalás*”.⁸ Ezek az eljárásmodok egyértelműen a gerillaharcmodort és a reguláris erőkkel vívott hagyományos hadviselést írják le. Ebből megállapítható, hogy bár Zarkávi a lehetőségekhez képest törekedett a reguláris katonai erő legrövidebb idő alatt történő kialakítására, továbbra is számolt a szervezet kezdeti időszakában sikerrel alkalmazott kislevegységekkel végrehajtott gyors rajtaütések és lesállítások alkalmazásával.⁹

⁵ Porkoláb Imre: Az irreguláris hadviselés adaptációja és működési mechanizmusa. Honvédségi Szemle, 2015/3. szám, 3–11.; Bakos Csaba Attila: Hagyományostól eltérő vezetésszemlélet. Társadalom és Honvédelem, 2015/3. szám, 44–45.; Ujházy László: Az EUFOR ALTHEA-művelet parancsnoki struktúrája. Hadtudomány, 2014/1–2. szám, 71.

⁶ Kagan–Kagan–Kimberly–Cafarella–Gambhir–Zimmerman: i. m. 23.

⁷ A Dábik magazin az ISIL propaganda- és toborzókiadványa, melyet elektronikus formában terjesztettek az interneten. Az újság először 2014 júliusában jelent meg. Annak érdekében, hogy minél szélesebb közönséget meg tudjanak szólítani, nemcsak arab, hanem számos más nyelven – például angolul is – kiadták. 2016-ban a magazin neve megváltozott Rumiyah-ra (jelentése: Róma). Ennek oka arra vezethető vissza, hogy az ISIL elvesztette Dabiq [Dábik] városát (Szíria), mely egy iszlám szent írás (Hadisz) szerint a muszlim erők és a hitetlenek közti végső harc színhelye lesz valamikor a jövőben. Az új elnevezés szintén a Hadiszból származik, mely szerint a muszlimok meghódítják Konstantinápolyt és Rómát is.

⁸ Kagan–Kagan–Kimberly–Cafarella–Gambhir–Zimmerman: i. m. 23.

⁹ Besenyő János – Prantner Zoltán – Speidl Bianka – Vogel Dávid: Az Iszlám Állam – Terrorizmus 2.0. Kossuth Kiadó, Budapest, 2016. 30.

A reguláris erő kialakításához azonban időre volt szükség. Ennek oka egyrészt a szervezetet aktívan támogatók létszámának növelése érdekében végrehajtott tevékenységek elhúzó jellege, másrészt a katonai képzettség nélkül irreguláris hadviselést folytató fegyelmetlen csoportok szervezett erővé alakításának időigényes folyamata. Ezek a tények és az Amerikai Egyesült Államok által vezetett koalíció iraki jelenléte vezetett a nagyobb csapatösszevonást igénylő, komplex műveletek mellőzéséhez és a gerillaharcmodor alkalmazásához. Az alkalmazott módszerek között többnyire az öngyilkos merényletek különböző típusai, improvizált robbanószerkezetek által elkövetett robbantásos támadások és kis erővel végrehajtott lesállítások, rajtaütések szerepeltek.

A támadások nem korlátozódtak az iraki kormány képviselőire, illetve az iraki és a koalíciós biztonsági erőkre. Az amerikaiak támogatását élvező Málíki által vezetett államhatalom túl nagy és egységes erőt képviselt az ISIL-lel szemben, ezért a társadalmi tér vonatkozásában Zarkávi elsődleges célja ennek az egységnek a bomlasztása volt. Ennek megvalósítását a síiták elleni támadások által gerjesztett felekezeti szembenállás megvalósításával tervezte. A síita közösségek ellen elkövetett támadások, valamint vallási-etnikai tisztogatások célja az volt, hogy megtorló cselekményeket váltson ki a síiták részéről.

Az erőszak erőszakot szül elv alapján a cél az, hogy ennek az öngerjesztő folyamatnak az egyre intenzívebbé válásával és elmélyülésével – a környező államok területére is kiterjedő konfliktus következtében kialakuló káoszt és hatalmi űrt kihasználva – az ISIL további előnyökre, területszerzésre tehesen szert, ami hozzásegítheti a szervezetet a végső politikai céljának – a kalifátus kiterjesztésének – a megvalósításához.¹⁰ A Zawahirinek címzett 2004-es levelében így írt erről Zarkávi: „...vallási, politikai és katonai téren történő támadásuk rákényszeríti őket [a síitákat], hogy kimutassák a méregfogukat a szunnita közösségek irányába [...] amennyiben sikeresen bevonjuk őket egy szektáriánus alapú konfliktusba, abban az esetben a küszöbönálló veszély és a megsemmisülés érzete miatt lehetségessé válik a közömbös szunnita rétegek aktivizálása.”¹¹ Sok esetben azonban a konfliktus ilyen jellegű szítása, a túlzott mértékű kegyetlenség alkalmazása miatt az események nem Zarkávi terveinek megfelelően alakultak. A brutális módszerek még a szunnita törzsek jelentős részét is elidegenítették az ISIL-től. Ennek egyik legkiemelkedőbb példája az El-Anbári Ébredés volt.¹²

A koalíciós erők kivonulásának és a Málíki elnök irányítása alatt működő – jelentős síita többséggel rendelkező és a szunnitákat a társadalmi lét szinte minden szegmenséből mellőző – kormány tevékenységének eredménye vezetett az ISIL mozgásterének jelentős mértékű növekedéséhez. Az ISIL cselekvési szabadságának fokozódása teremtette meg a lehetőségét – a gerilla katonai gondolkodásmód alacsony intenzitású tevékenységi módjainak megőrzése mellett – egyre több és egyre jobban szervezett, valamint intenzitásában is egyre magasabb harctevékenységi formák alkalmazásának.

Az irreguláris harcot folytató csapatok reguláris erővé történő átalakítására, az összetettebb feladatok tervezési, szervezési, kiképzési, feltöltési és egyéb felkészülési tevékenységeinek végrehajtására a Szíriában kibontakozó káosz teremtette lehetőségek között

¹⁰ Besenyő–Prantner–Speidl–Vogel: i. m. 66.

¹¹ Kagan–Kagan–Kimberly–Cafarella–Gambhir–Zimmerman: i. m. 23.

¹² Farkas Sándor őrnagy: A földrajzi és társadalmi tér megszerzéséért folytatott küzdelem.

^{Az} ISIL hadviselése Mao Ce-tung tanainak tükrében. Honvédségi Szemle, 2018/1., 12–25.

kialakított stabil térségek, bázisok – mint például Minbidzs város¹³ – biztosítottak megfelelő körülményeket.

Az ISIL által végrehajtott komplex feladatok közé tartozott például a korábban már említett „Falak Ledöntése” művelet,¹⁴ egy damaszkuszi katonai parancsnokság ellen elkövetett, öngyilkos merénylőket és kisebb rajtaütést végrehajtó gerillacsapatokat magában foglaló művelet,¹⁵ az Abu Graib és a Tadzsi börtönök ellen,¹⁶ valamint az Aleppó tartományban található Minnigh légibázis¹⁷ ellen végrehajtott támadások.

Számos alkalommal tettek tanúbizonyságot arról, hogy képesek a hagyományos hadviselés során alkalmazott háborús tevékenységek és manőverek végrehajtására is.¹⁸ Ilyen műveletek közé a nagyobb városok ellen végrehajtott támadások sorolhatók, melyek közül legismertebb a 2014. június 10-i moszuli csata, mely a jelentős erőfölénnyel rendelkező iraki katonák megfutamodásával és az ISIL öt nap utáni fényes győzelmével zárult.¹⁹ Az alkalmazott eljárás a damaszkuszi katonai parancsnokság ellen végrehajtottá-hoz hasonló volt. Különbség volt azonban, hogy a műveletet megelőzően a város polgári, rendőri és katonai vezetői ellen a korábban betelepített, majd aktivizált alvősejtek merényleteket hajtottak végre,²⁰ valamint több öngyilkos merénylőt alkalmaztak és harcost vetettek be. Itt már nem egy öngyilkos merénylő és négy fegyveres katona összehangolt támadásáról, hanem több száz harcos koordinált tevékenységéről beszélünk.

Fontosnak tartom újra megemlíteni, hogy a tanulmány előző részében bemutatott „*Kardok csengése*”²¹ propagandavideó által az iraki biztonsági erőkre kifejtett lélektani hatás milyen nagy jelentőséggel bírt a több ezer főt számláló, amerikai felszereléssel ellátott iraki biztonsági erők. A videóban bemutatott brutális eljárások következtében az iraki katonák harci moráljuk teljes elvesztése után, felszerelésüket hátrahagyva, fejvesztve menekültek egy

¹³ Farkas: i. m.

¹⁴ Jessica D. Lewis: Al-Qaeda in Iraq Resurgent – The Breaking the Walls Campaign. http://www.understandingwar.org/sites/default/files/AQI-Resurgent-10Sept_0.pdf és http://www.understandingwar.org/sites/default/files/JessVBIED_PartII_3Oct.pdf (Letöltés időpontja: 2016. 02. 12.); David Ignatius: How ISIS Spread in the Middle East. <http://www.theatlantic.com/international/archive/2015/10/how-isis-started-syria-iraq/412042/> (Letöltés időpontja: 2016. 02. 21.)

¹⁵ Bill Roggio: Al Nusrah front claims complex suicide assault on Syrian Army HQ. http://www.longwarjournal.org/archives/2012/09/al_nusrah_front_clai_5.php (Letöltés időpontja: 2016. 03. 03.)

¹⁶ Adam Schrek: Abu Ghraib Prison Break: Al Qaeda in Iraq Claims Responsibility for Raid. http://www.huffingtonpost.com/2013/07/23/abu-ghraib-prison-break-al-qaeda-iraq_n_3639101.html (Letöltés időpontja: 2016. 01. 08.); Kareem Raheem – Ziad al-Sinjary: Al Qaeda militants free Iraq jail in violent mass break out. <http://www.reuters.com/article/us-iraq-violence-idUSBRE96L0RM20130723> (Letöltés időpontja: 2016. 01. 08.)

¹⁷ Bill Roggio: Islamic State of Iraq and the Levant leads charge to take Syrian airport. http://www.longwarjournal.org/archives/2013/08/islamic_state_of_ira_5.php (Letöltés időpontja: 2016. 03. 10.)

¹⁸ Besenyő–Prantner–Speidl–Vogel: i. m. 30.

¹⁹ Az ISIL 5 nap leforgása alatt foglalta el Irak második legnépesebb városát pár száz katonával és minimális veszteséggel, de mintegy 100 ezer katonára és kilenc hónapra (2016. október – 2017. július) volt szükség a város visszafoglalásához, ami számos civil és katonai áldozattal járt. Martin Chulov: ISIS insurgents seize control of Iraqi city of Mosul. <https://www.theguardian.com/world/2014/jun/10/iraq-sunni-insurgents-islamic-militants-seize-control-mosul> (Letöltés időpontja: 2016. 03. 02.); Angela Dewan – Tim Lister: Mosul completely freed from ISIS: What's next for the city left in ruins? <http://edition.cnn.com/2017/07/10/middleeast/mosul-what-next/index.html> (Letöltés időpontja: 2017. 07. 10.)

²⁰ Besenyő–Prantner–Speidl–Vogel: i. m. 37.

²¹ Farkas: i. m.

pár száz fős támadó csoportosítás elől.²² Ez a támadás és az ehhez hasonló, katonai objektumok ellen végrehajtott sikeres támadások nemcsak az ISIL-katonák és az őket támogatók morálját növelték, hanem jelentős mértékben hozzájárultak a szervezet fegyverarzenáljának kibővítéséhez is.²³

Műveleteik során nem csak támadó manővereket hajtottak végre. A hagyományos hadviselés ideiglenesen vállalt vagy kikényszerített formájának, azaz a védelemnek az alkalmazására is rákényszerültek. A 2015–2017-ben az iraki és a kurd hadsereg az Amerikai Egyesült Államok által vezetett koalíció légi támogatásai, a szír hadsereg pedig Oroszország légierijének támogatása mellett számos nagyobb város és terület visszafoglalását hajtotta végre. Tikrit,²⁴ Ramádi, Palmüra,²⁵ Hít és Moszul²⁶ városának ISIL-uralom alóli felszabadítása során az ISIL eljárás módjait a szervezett védelmi harc mellett a rajtaütések, a lesállítások, a járművekkel végrehajtott öngyilkos merényletek, valamint az egyedi készítésű robbanóeszközök alkalmazása jellemzi. Az utakra, járművekbe, épületekbe telepített meglepőknak és az egyedi készítésű robbanóeszközök a hagyományos hadviselés során használt zártrendi aknamezők feladatrendszerét látják el. Az általuk lelassított, megállított, vagy az ISIL számára kedvező irányba terelt iraki, kurd vagy szír erők elleni rajtaütések, lesállítások alkalmasak jelentős veszteségek okozására.

Az ISIL további tevékenységei közé tartoznak a pénzszerzés reményében rendszeresen elkövetett emberrablások²⁷ és bankrablások. Az uralma alá hajtott területeken a műkincsek, műemlékek, szúfi és síita síremlékek, valamint vallási építmények megsemmisítését is rendszeresen végrehajtja, ezzel feltételezett célja az elfoglalt területek vallási, kulturális és történelmi megtisztítása.²⁸

Az ISIL a tanulmányban bemutatott gerilla- és reguláris műveletek váltakozó használatára jelen pillanatban kizárólag Irakban és Szíriában, azaz a belső zónában²⁹ képes. A közeli külső zóna területén – a hagyományos hadviselésre alkalmas katonai erő hiánya miatt – már csak gerilla-hadviselést és terrorcselekményeket, míg a távoli külső zónában kizárólag terrortevékenységeket tud megvalósítani. Tehát az egyetlen tevékenységi mód, melynek alkalmazására a világ szinte bármely pontján lehetősége van, az a terrorizmus.

Az ISIL által elfoglalt területeken élő lakosság ellenállásának megtörésére,³⁰ az iraki, a szír és a koalíciós erők harci akaratának megsemmisítésére, valamint a nyugati világ megfélemlítésére, országainak politikai szinten történő egymás ellen fordítására és káoszba taszítására irányuló, a gerilla katonai gondolkodásmód közepes és magas intenzitású tevékenységi módjaival párhuzamosan alkalmazott, világszinten propagált terrortevékenységek

²² Chulov: i. m.; Gazi Hars: The fall of Mosul: anatomy of a city's collapse. <http://rudaw.net/english/middleeast/iraq/100620153> (Letöltés időpontja: 2016. 03. 02.)

²³ Besenyő–Prantner–Speidl–Vogel: i. m. 38–40.

²⁴ Dan Lamothe: Photos: The battle in Tikrit as the Islamic State loses control. <https://www.washingtonpost.com/news/checkpoint/wp/2015/03/31/photos-iraqs-battle-of-tikrit-as-the-islamic-state-loses-control/> (Letöltés időpontja: 2016. 02. 22.); Jessica D. Lewis: ISIS Sanctuary: April 3, 2015. <http://www.understandingwar.org/background/isis-sanctuary-april-3-2015> (Letöltés időpontja: 2016. 03. 27.)

²⁵ Syrian forces battle ISIS fighters in Palmyra. <http://www.theguardian.com/world/2016/mar/26/syrian-state-media-army-palmyra-isis-observatory-human-rights> (Letöltés időpontja: 2016. 03. 27.)

²⁶ Dewan–Lister: i. m.

²⁷ Greg Botelho: ISIS captures hundreds of Syrian cement factory workers. <http://edition.cnn.com/2016/04/07/middleeast/syria-war/index.html> (Letöltés időpontja: 2016. 04. 07.)

²⁸ Besenyő–Prantner–Speidl–Vogel: i. m. 187–190.

²⁹ A zónákat lásd Farkas: i. m.

³⁰ Besenyő–Prantner–Speidl–Vogel: i. m. 182.

végrehajtása kiemelkedő fontosságú a terrorista szervezet végső politikai céljának megvalósítása szempontjából.

AZ ISIL STRATÉGIÁJA

Az ISIL stratégiájának intézményrendszeri alapjai

A földrajzi és társadalmi tér megszerzéséért folytatott küzdelem című tanulmányomban (HSZ 2018/1.) megállapítottam, hogy az ISIL tevékenységének legjelentősebb súlypontját a terület feletti kontroll, azaz a kalifátus fizikai léte, tényleges földrajzi megtestesülése jelenti.³¹ Ennek a kvázi államnak az irányítása nagyfokú szervezettséget igényel, ami egy hatékonyan működő, a központi államhatalomtól független intézményrendszer kialakítását és működtetését teszi szükségessé.

Az ISIL felső vezetése – a szervezet fénykorában – az iraki Moszulból és a szír Rakkából irányította a szervezet tevékenységét. Az elfoglalt területeket tizenhat *vilajetre* (tartományra) osztották, melyek élén a *válik* (tartományi kormányzók) állnak. A tartományok *kevátikból* (járásokból) állnak, élükön egy emírrrel és egy vagy több katonai parancsnokkal.³²

Az elfoglalt területeken a legnagyobb hangsúly a „*szívek és elmék*”³³ megnyerésére irányul, amit a Saria Minisztérium, a *da'wa*-hivatalok, a sariaintézmények, valamint a saria és a közrend betartását felügyelő vallási rendőrség szervein keresztül valósítanak meg. A *da'wa*-hivatalok felelősek a közösségépítő vallási rendezvények, közös imádságok szervezéséért és levezetéséért, melyek legfontosabb célja az ISIL-t aktívan támogatók táborának a növelése. Ugyanezt a célt szolgálja a közkapcsolatok ápolására kialakított hivatal is, melynek kiemelt célja az Irak és Szíria területén élő törzsekkel való együttműködés kialakítása, és ennek révén az ISIL közvetve képes egyes területeken a hatalmát érvényesíteni.

A szervezet rendkívül nagy hangsúlyt fektet a jogszolgáltatás megvalósítására, hogy a helyi lakosság szemében a rend fenntartója szerepkörében tetszeleghessen. Három, egymástól elkülönülő igazságszolgáltatási ágat hoztak létre: a vallási rendőrség által felterjesztett ügyekben eljáró bíróságokat, a sariát szélsőségesen konzervatív értelmezéssel alkalmazó iszlám bíróságokat, valamint az ISIL saját harcosaival szemben ítélező Sérelmek Bíróságát. E szervek döntéseit a vallási rendőrségtől független rendőri erők hajtják végre, melyek feladatköre kiterjed a közrend fenntartására, járőrözésre, ellenőrző pontok üzemeltetésére, közlekedési szabályok betartására, ellenőrzésére. A harcok során meghalt vagy megsérült katonák pótlásának elősegítésére számos katonai toborzóirodát működtetnek. Ezek más gerillaharcmodort alkalmazó szervezetek verbuváló intézményeivel ellentétben nem rejtetten, hanem nyíltan végzik a csatlakozásra buzdító tevékenységüket, mivel az ISIL külső hatalmak által fenyegetett államnak tekinti magát, és annak érdekében, hogy szembe tudjon szállni az agresszióval, polgárait katonai szolgálatra szólítja fel. A csatlakozók katonai és vallási felkészítést követően kerülnek harctéri alkalmazásra.

³¹ Jennifer Cafarella – Harleen Gambhir – Katherine Zimmerman: Jabhat al Nusra and ISIS: Sources of Strength. 12. <http://understandingwar.org/backgrounder/us-grand-strategy-destroying-isis-and-al-qaeda> (Letöltés időpontja: 2016. 03. 26.)

³² Michael Weiss – Hassan Hassan: Az Iszlám Állam, a terror hadserege belülről. HVG Kiadó, Budapest, 2015, 268.

³³ Besenyő–Prantner–Speidl–Vogel: i. m. 52.

Az infrastrukturális létesítmények – úthálózat, öntözőberendezések, kutak, vztisztító berendezések, duzzasztógáták, erőművek – karbantartására, építésére és fejlesztésére is nagy figyelmet fordítanak. E tevékenységeket a kőolaj-kitermelés és -értékesítés révén szerzett, valamint a válságdíjként és a műkincsekért kapott, valamint bankokból rabolt pénzből finanszírozzák. A kalifátus iszlám vallású lakosságáról történő gondoskodás elősegítése érdekében létrehozták a Közszolgáltatások Muszlim Adminisztrációja elnevezésű hivatalt. Ez a szerv felelős a kommunális és a postai szolgáltatás végrehajtásáért, az alamizsnaosztó pontok megnyitásáért, az ingyenkonyhák üzemeltetéséért, a közutak karbantartásáért, a villamos áram előállításáért, a köztisztaság biztosításáért, az élelmiszer-előállításáért, valamint az üzemanyagosztással, az egészségügyi biztosítással és az árvákról történő gondoskodással kapcsolatos feladatok végrehajtásáért.

A bemutatott szolgáltatások sokasága és sokrétűsége mellett azonban nem szabad megfeledkezni a terror, valamint a megfélemlítés eszközeiről sem, melyekkel az ISIL tudatosan ülteti el azt a gondolatot az emberek fejében, hogy aki ellenük fordul, az az életével fizet.

Fontosnak tartom megemlíteni, hogy minden fent felsorolt szolgáltatás csak azokban a régiókban valósulhat meg, melyeket az ISIL szilárdan a kezében tart (*control zone*). E bázisterületek mellett nagy jelentőségűek azok az ISIL által uralt területek mentén elhelyezkedő „támogató övezetek” (*support zone*), ahol az iraki vagy a szír kormány csak kismértékben képes politikai és katonai befolyását érvényesíteni. Ezekben a „támogató övezetekben” az ISIL ugyan nem képes fizikai ráhatás és lélektani befolyásolás révén akarátát a lakosságra rákényszeríteni, de katonai alakulatai viszonylag nagy szabadsági fokkal tudnak műveleteket, logisztikai feltöltéseket végrehajtani. Egy harmadik típusú terület a „támadási övezet” (*attack zone*), ahol az iraki és szír kormány érdekérvényesítő képessége még jelentős mértékben érvényesül, ezért az ISIL nem tudja befolyását a lakosságra kiterjeszteni, és kizárólag gerillaműveletek és terrorista merényletek végrehajtására képes.³⁴

Mivel a kalifátus nem földalatti mozgalomként akar létezni, ezért az ISIL célja, hogy a bázisokról indított ideológiai, lélektani, katonai műveletek, valamint a terror által előidézett megfélemlítés révén a társadalom minél szélesebb rétege fölött terjessze ki uralmát, az iraki és a szír kormányok hatalmát minél több helyen semlegesítse, majd a „támogató” és a „támadási övezetek” elfoglalásával minél nagyobb bázisterületet alakítson ki.

A végső politikai cél megvalósításáért folytatott, hosszan elhúzódó aszimmetrikus hadviselés során – a felkelés különböző időszakainak megfelelően – különböző eljárásmodok és elvek alkalmazása válik szükségessé. Ennek megfelelően Abu Bakr Nádzsi *A brutalitás kormányzása*³⁵ című könyvében az Iszlám Állam megalakításához vezető utat három, egymástól elkülönülő fázis megvalósításán keresztül mutatja be.

³⁴ E területek nagysága azzal arányosan nő, ahogy az ISIL uralma alatt lévő területek (*control zone*) mérete csökken. Ezzel egy időben a gerilla katonai gondolkodásmód legalacsonyabb intenzitású változatának – a terrorcselekményeknek – a száma nő.

³⁵ Abu Bakr Naji: *The Management of Savagery*. 36. <https://azelin.files.wordpress.com/2010/08/abu-bakr-naji-the-management-of-savagery-the-most-critical-stage-through-which-the-umma-will-pass.pdf> (Letöltés időpontja: 2016. 03. 24.)

A háromfázisú stratégia

Az első – megítélésem szerint a szervezet megalakulásától az Amerikai Egyesült Államok által vezetett koalíció kivonulásáig tartó – „zaklatás és kifárasztás”³⁶ fázis célja ugyanaz, mint Mao hadászati védelem fázisának a kitűzött célja, azaz a gerilla-hadviselés alapjainak megteremtése, mely a gerilla katonai gondolkodásmód alacsony és közepes intenzitású tevékenységeinek végrehajtásával valósul meg. A fő hangsúly a kormány koncentrált erőinek szétforgácsolásán, valamint a gerilla-hadviselés – az iszlám vallási indíttatás lévén a dzsihád – feltételeinek kialakításán van, mely tevékenységet kezdetben a központi hatalom által gyengén ellenőrzött területeken terveznek megvalósítani. Mivel ebben az időszakban a szervezet még sérülékeny, a központi hatalom viszont erős, ezért a műveleteiket kisebb csoportokban – sejtekben – és olyan módon igyekeznek végrehajtani, hogy a hatalmon lévő kormány figyelmét elkerüljék. A fázis elérendő végső célja olyan bázisok létrehozása, melyek biztos kiindulópontként szolgálnak az ideológia terjesztésére, a gerillaharcot folytató csapatok támogatására, valamint a terület lakossága feletti jelentős befolyás kialakítására.

A második – véleményem szerint a koalíció kivonulásától 2014 elejéig – Fallúdza, Tikrit, Ramádi és Moszul elfoglalásáig³⁷ – tartó, a „brutalitás kormányzása”³⁸ fázis az anarchia kialakítására koncentrál, mely akkor lehet eredményes, ha a kormánytól elszigetelt területeken a központi hatalommal legalább megegyező szinten képesek a lakosság feletti kontroll megvalósítására. Ennek a periódusnak a fő céljai közé tartozik a minél nagyobb terület feletti kontroll megszerzése, annak egységes hálózattá történő szervezése, a területek logisztikai összeköttetésének megvalósítása, az ISIL ideológiájának széles körű terjesztése és hatalmának megszilárdítása. A felsorolt célok és azok megvalósításának módja jelentős mérvű hasonlóságot mutatnak Mao második – hadászati egyensúly – fázisának céljaival. Az ISIL-nek e tevékenység megvalósítására a polgárháború által káoszba süllyedt Szíria területén elfoglalt Rakka, Aleppó és Idlib városok elfoglalása révén nyílt lehetősége.

Kiemelkedő fontosságú feladat a lakosságnak az állami intézményrendszerektől történő elszigetelése, ami jelentős mértékben csökkenti, vagy teljesen megszünteti a központi hatalom lakosság feletti kontrollját. A társadalmi rend megőrzése és a lakosság megnyerése érdekében – a központi hatalom által nyújtott szolgáltatások pótlása céljából – az ISIL-nek fel kell készülnie a kormányzásra, ki kell alakítania saját igazgatási rendszerét. Gondoskodnia kell a biztonságról, az igazságszolgáltatásról, az egészségügyről, az oktatásról, az étkeztetésről, be kell vezetnie a saríaalapú törvénykezést, és a teljes társadalmat militarizálnia kell. Az intézményrendszer kialakítása és működtetése mellett vissza kell vernie az ellenség támadásait, és a gerillaharcok folytatása által folyamatos nyomás alatt kell tartania a kormányerőket.

A harmadik, az „állam létrehozása”³⁹ szakasz megítélésem szerint 2014 januárjától, Fallúdza, Tikrit és Ramádi elfoglalásától számítható, és a hatalmi központnak számító Moszul június 10-i elfoglalásában csúcsonyosodott ki. Azzal, hogy Abu Bakr al-Bagdadi 2014. június 29-én kikiáltotta a kalifátust, formális keretet adott a harmadik fázis kezdetének, valamint az „*Iszlám Állam*” megalakulásának. Mao harmadik – hadászati támadás – fázisához hasonlóan ennek az időszaknak a legfontosabb jellemzője, hogy a korábban területileg elhatárolt, stabilan ellenőrzés alatt tartott (biztonsági) zónák egyre nagyobb összefüggő területekké szerveződnek.

³⁶ Naji: i. m. 36–53.

³⁷ Chulov: i. m.

³⁸ Naji: i. m. 54–145.

³⁹ Naji: i. m. 36.

Az ISIL által ellenőrzött lakosság létszámbeli növekedése, a kormányerőktől zsákmányolt és a külső támogatóktól kapott haditechnikai felszerelések növekvő száma, a küzdelem során szerzett harci tapasztalatok, valamint az Amerikai Egyesült Államok által vezetett koalíció szárazföldi erőinek Irak területéről történő kivonása a szemben álló felek közt a küzdelem első fázisában még fennállt erőforrásbeli különbség kiegyenlítéséhez vezettek. Az egységes hálózattá szervezett bázisterületek által körbevett kormányhatalmi központok (például Moszul, Rakka, Palmüra, Bagdad) ellen végrehajtott támadások koncentrált erő-kifejtést igényeltek, ami szükségessé tette a gerillacapatoknak és a terrorista sejteknek a hagyományos hadviselés mozgó hadműveleteinek végrehajtására alkalmas kvázi reguláris erővé történő alakítását.

Az ISIL által uralt területek nagyságának növekedése – a 2013 szeptemberétől 2015 szeptemberéig terjedő időszakot vizsgálva⁴⁰ – jól tükrözi, hogy a gerilla katonai gondolkodásmód három különböző intenzitású tevékenységi fajtájának kombinált alkalmazása – ötvözve az internet nyújtotta lehetőségekkel – milyen rövid idő alatt, milyen jelentős siker elérésére tette képessé az ISIL-t.

A fent említett tényezők mellett nagymértékben járult hozzá az ISIL hadműveleteinek sikeréhez, hogy küldetéseközpontú harcászati rugalmas megvalósítása érdekében decentralizált parancsnoki láncolatot működtetnek. A frontvonalon szolgáló parancsnokok számára a központi vezetés kizárólag az elérendő végcél határozza meg, de a művelet kivitelezését a harctéri parancsnokok a saját tervük alapján hajtják végre, a rendelkezésükre álló erők és eszközök figyelembevételével.⁴¹ A szervezet rugalmasságát és ellenálló képességét tovább fokozza a „*ma maradjunk életben, hogy holnap tovább harcolhassunk*”⁴² elv alkalmazása, ami a kvázi reguláris, a gerilla-hadviselés és a terrorizmus eljárásmodok közti váltás képességén alapul.

Ahogy Maónál is megfigyelhettük, hogy a kialakult körülményekhez igazodva rugalmasan váltogatta a hadászati fázisokat (hadászati védelem – hadászati egyensúly – hadászati támadás), ugyanúgy az ISIL esetében is látszik, hogy a stratégia három fázisa nem feltétlenül lineárisan követi egymást.⁴³ Szükség esetén – ha azt a szervezet túlélése megköveteli – lehetőség van egy magasabb intenzitású fázisból egy alacsonyabb intenzitású fázisba történő visszalépésre, melyet az ISIL számára kedvező feltételek megvalósulása esetén egy újbóli magasabb intenzitású fázis követhet. Ez az alacsonyabb intenzitású fázisba történő visszalépés tapasztalható napjainkban, miután sorra veszítik el a korábban az uralmuk alatt tartott városokat, sűrűn lakott területeket: 2017. május 20-án Bagdadban és Baszrában több mint 50 áldozattal járó merényletsorozatot követtek el autókba szerelt robbanószerkezetekkel;⁴⁴ 2017. június 9-én legalább 30 halálos áldozatot követelő öngyilkos támadást hajtott végre egy nő Irak egyik többségében síiták által lakott településén (Kerbela);⁴⁵ 2017. július 3-án

⁴⁰ Lewis: Al-Qaeda in Iraq...

⁴¹ Besenyő–Prantner–Speidl–Vogel: i. m. 37.

⁴² Kagan–Kagan–Kimberly–Cafarella–Gambhir–Zimmerman: i. m. 23.

⁴³ Jobbágy Zoltán: A háború antropológiája: primitív hadviselés, gerilla hadviselés és a szövetséges összhaderőnemi műveletek sikere. *Hadtudomány*, 25. évf. e-szám, 73–74. http://mhtt.eu/hadtudomany/2015/2015_elektronikus/8_JOBAGY_ZOLTAN_2.pdf (Letöltés időpontja: 2018. 01. 08.)

⁴⁴ Iraq: Dozens killed in wave of suicide car bomb attacks. <http://www.aljazeera.com/amp/news/2017/05/iraq-dozens-killed-wave-suicide-car-bomb-attacks-170520074414747.html> (Letöltés időpontja: 2017. 05. 20.)

⁴⁵ Bethan McKernan: Karbala suicide bombing: 30 killed in Iraq terror attack. <http://www.independent.co.uk/News/world/middle-east/baghdad-suicide-bombing-11-killed-isis-a7781316.html?amp> (Letöltés időpontja: 2017. 06. 09.)

öngyilkos merényletet követtek el Anbár tartomány Ramádi településétől nyugati irányban lévő ideiglenes menekülttáborban.⁴⁶

Napjainkban az Amerikai Egyesült Államok vezette koalíció légi támogatása mellett az iraki és a kurd fegyveres erő, valamint Oroszország támogatását élvezve a szír hadsereg jelentős ellentámadásokat folytat. A nyugati hatalmak támogatása révén kiújuló nagyarányú erőforrásbeli különbség az ISIL robbanásszerű térnyerésének a kifulladásához vezetett. Az ISIL kiszorult az iraki és a szír kormányok hatalmi központjával szolgáló legfontosabb városok – Bagdad, Erbil, Moszul, Tikrit és Damaszkusz – körzetéből.

Chris Harmer, az ISW elemzőjének⁴⁷ korábbi véleménye szerint az ISIL veresége kizárólag harcászatinak-hadműveletinek volt tekinthető 2016 elején, hiszen a szíriai és az iraki stratégiai fontosságú hátszágban nem szenvedtek vereséget, kizárólag a frontvonalak mentén szorultak vissza.⁴⁸ „*Kizárólag katonai szemszögből vizsgálva számomra az a feltűnő, hogy mindig az ISIS kezében volt a stratégiai kezdeményezés. Van, amikor egy helyütt aktívabbak, mint máshol, de soha nem kényszerültek hadászati védelembe. Harcászatilag persze védekező állást vettek fel: elfoglalták a moszuli gátat, majd elveszítették. Elfoglalták a baidzsi olajfinomítót, majd elveszítették. De vajon tényleg veszít az ISIS? Szerintem nem.*”⁴⁹

Véleményem szerint a napjainkban tapasztalható területvesztés már nem könnyen kezelhető taktikai vereséget jelent az ISIL számára, de stratégiai vereségnek semmi esetre sem mondanám. Ennek oka, hogy az ISIL szorongatott helyzetében a gerilla katonai gondolkodásmód valamely alacsonyabb intenzitású tevékenységi módjához tér vissza, és ennek megfelelően tevékenykedik tovább, várva a megfelelő időpontra vagy helyszínre, ahol újra egy magasabb szintre léphet. Míg Maónak csupán Kína állt rendelkezésére tervei megvalósításához, addig az ISIL a világ minden olyan régióján megjelent és a jövőben is meg fog jelenni, ahol egyrészt jelen van az iszlám, másrészt instabilitás jellemzi. Számos ilyen terület és gyengén kormányzott állam található akár Afrika, akár Délkelet-Ázsia területén.⁵⁰

ÖSSZEGZÉS

Jelen tanulmányomban napjaink legtöbbet emlegetett, legsikeresebb és sokak által a legveszélyesebbnek tartott dzsihádistá csoportjának a stratégiáját és alkalmazott módszereit mutattam be, melyek véleményem szerint igazolják, hogy az ISIL nem pusztán egy terrorista szervezet. A terület birtoklása, az államszerű működés, a gerilla katonai gondolkodásmód mindhárom intenzitású tevékenységi formájának alkalmazása alapján az ISIL egy olyan lázadó szervezetként írható le, amely az iszlám világ jelenlegi politikai szereplőinek megbuktatását követően saját, szélsőséges nézeteket valló politikáját kívánja érvényre juttatni. Végső politikai célja, hogy az 1923-ig fennállt Oszmán Birodalom legnagyobb területi kiterjedésének megfelelő nagyságú kalifátust hozzon létre, amely Európa és Észak-Afrika területeinek egy jelentős részét is magában foglalja.

⁴⁶ Euan McKirdy – Hamdi Alkashali: At least 14 killed in Iraqi IDP camp suicide bomb. <https://amp.cnn.com/cnn/2017/05/28/asia/isis-threat-southeast-asia/index.html> (Letöltés időpontja: 2017. 07. 03.); Suicide bomb blast kills Iraqis at camp for displaced. <http://www.aljazeera.com/amp/news/2017/07/deadly-suicide-bomb-blast-rocks-iraq-camp-displaced-170702181156452.html> (Letöltés időpontja: 2017. 07. 03.)

⁴⁷ Az Intsitute for the Study of War Közel-Kelettel foglalkozó rangidős haditengerészeti elemzője.

⁴⁸ Weiss–Hassan: i. m. 278.

⁴⁹ Uo.

⁵⁰ James Griffith: ISIS in Southeast Asia: Philippines battles growing threat. <https://amp.cnn.com/cnn/2017/05/28/asia/isis-threat-southeast-asia/index.html> (Letöltés időpontja: 2017. 05. 29.)

Céljainak teljesítése érdekében – a gyors taktikai sikerek elérése mellett – az ellenség pszichikai és fizikai kifárasztására törekszik, amit stratégiai szinten egy hosszan elhúzódó folyamat keretei között tervez megvalósítani. Ennek a háromfázisú folyamatnak a bemutatása Abu Bakr Nádzi *A brutalitás kormányzása* című könyvében szerepel, ahol az Iszlám Állam megalakításához vezető folyamatot a „zaklatás és kifárasztás”, a „brutalitás kormányzása” és az „állam létrehozása” szakaszok megvalósításán keresztül mutatja be. A fázisok során a gerilla katonai gondolkodásmód három eltérő intenzitású tevékenységi módjának kombinált és rugalmas alkalmazása rendkívüli túlélőképességet biztosít a szervezet számára. Az ISIL szempontjából kedvezőtlen helyzet kialakulása esetén a biztos vereséggel járó döntő ütközetek elől való – esetenként területfeladással járó – kitérés is a túlélés zálogául szolgál. Az ISIL tevékenységének súlypontja a területbirtoklásban van, ezért napjainkban már a stratégiai háterszágot is érintő területvesztések jelentős veszteséget okoznak a szervezetnek.

Meg kell jegyezni azonban, hogy ha egy fronton erős ellenállásba ütköznek, úgy tevékenységüket más régiókba – és a gerilla katonai gondolkodásmód egy alacsonyabb intenzitású szintjére – helyezik át. Ezt az teszi lehetővé, hogy az iraki és a szír kormányoknak nem áll rendelkezésükre megfelelő létszámú, képzettségű és motiváltágú állami biztonsági erő, amely a földrajzi tér nagyságából kifolyólag az állam teljes területén képes lenne érdekérvényesítő feladatát hatékonyan megvalósítani.

Továbbá – Irak és Szíria területi korlátai közül kilépve – már nemcsak ebben a régióban, hanem Délkelet-Ázsiában (Fülöp-szigetek) is törekednek a saját uralmuk alá hajtani területeket. Az ISIL tevékenységének kezdeti fázisában – és jelenleg is – olyan területeken képes terjeszkedni, ahol a központi hatalom nem tudja teljes mértékben megvalósítani érdekérvényesítő képességét, és amely területek nem rendelkeznek megfelelő számú rendőri és katonai erővel. Az ezekben a régiókban kialakított bázisok területén képes az ISIL a lakosság kormánytól történő elszigetelésére, hatalmának megszilárdítására, valamint a lakosság feletti kontroll kialakítására.

A társadalom széles rétege feletti ellenőrzés kulcsfontosságú az ISIL sikeres tevékenysége szempontjából, ezért ennek megvalósítása érdekében a központi hatalomtól független intézményrendszert alakítanak ki, mely működtetése által a rend fenntartója szerepkörben tűnnek fel a lakosság szemében. Az elfoglalt területeken élő lakosság ellenállásának megtörése céljából alkalmazott megfélemlítő módszerek, a brutális terrorcselekmények és azoknak a modern kor vívmányai által részletekbe menő propagálása lehetővé teszi a szervezet számára, hogy ne kizárólag az ISIL uralma alatt élő emberekre, hanem a nyugati világ társadalmaira is jelentős befolyással legyenek.

Ennek a hatásnak a fokozása céljából az Európa és az Amerikai Egyesült Államok területén elkövetett terrortámadások elérhető közelségbe hozzák a nyugati emberek számára is a brutalitást. Ezekre a cselekményekre a nyugati világ által politikai és társadalmi szinten adott válaszok gyakran az ISIL által elérendő cél megvalósítását segítik elő.

Jelen írásomban is arra igyekeztem rámutatni, hogy az ISIL tevékenysége számos területen mutat jelentős hasonlóságot a korábbi gerilla-hadviselést folytató lázadó szervezetek – köztük Mao Ce-tung partizánjainak – cselekedeteivel. Újszerűsége abban rejlik, hogy műveleteinek sikerét már elsősorban nem a haditechnikai előny, hanem a világszintű gazdasági, piaci, pénzügyi, társadalmi egységesedési folyamat, a robbanásszerű információtechnológiai fejlődés, valamint az internet megjelenésének és elterjedésének következtében a szűken értelmezett műveleti területen túlnyúló információfölény és társadalom feletti kontroll biztosítja.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Bakos Csaba Attila: *Hagyományostól eltérő vezetésszemlélet*. Társadalom és Honvédelem, 2015/3.
- Besenyő János – Prantner Zoltán – Speidl Bianka – Vogel Dávid: *Az Iszlám Állam – Terrorizmus 2.0*. Kossuth Kiadó, Budapest, 2016.
- Botelho, Greg: *ISIS captures hundreds of Syrian cement factory workers*. <http://edition.cnn.com/2016/04/07/middleeast/syria-war/index.html>
- Cafarella, Jennifer – Gambhir, Harleen – Zimmermann, Katherine: *Jabhat al Nusra and ISIS: Sources of Strength*. <http://understandingwar.org/backgrounder/us-grand-strategy-destroying-isis-and-al-qaeda>
- Chulov, Martin: *ISIS insurgents seize control of Iraqi city of Mosul*. <https://www.theguardian.com/world/2014/jun/10/iraq-sunni-insurgents-islamic-militants-seize-control-mosul>
- Dewan, Angela – Lister, Tim: *Mosul completely freed from ISIS: What's next for the city left in ruins?* <http://edition.cnn.com/2017/07/10/middleeast/mosul-what-next/index.html>
- Farkas Sándor őrnagy: *A földrajzi és társadalmi tér megszerzéséért folytatott küzdelem. Az ISIL hadviselése Mao Ce-tung tanainak tükrében*. Honvédségi Szemle, 2018/1.
- Griffith, James: *ISIS in Southeast Asia: Philippines battles growing threat*. <https://amp.cnn.com/cnn/2017/05/28/asia/isis-threat-southeast-asia/index.html>
- Hars, Gazi: *The fall of Mosul: anatomy of a city's collapse*. <http://rudaw.net/english/middleeast/iraq/100620153>
- Ignatius, David: *How ISIS Spread in the Middle East*. <http://www.theatlantic.com/international/archive/2015/10/how-isis-started-syria-iraq/412042/>
- Iraq: *Dozens killed in wave of suicide car bomb attacks*. <http://www.aljazeera.com/amp/news/2017/05/iraq-dozens-killed-wave-suicide-car-bomb-attacks-170520074414747.html>
- Jobbágy Zoltán: *A háború antropológiája: primitív hadviselés, gerilla hadviselés és a szövetséges összhaderőnemi műveletek sikere*. Hadtudomány, 25., e-szám. http://mhht.eu/hadtudomany/2015/2015_elektronikus/8_JOBAGY_ZOLTAN_2.pdf
- Jobbágy Zoltán: *Effects-Based Operations and the Age of Complexity: A Critical Reflection*. Militaire Spectator, 2006/5.
- Kagan, Frederick W. – Kagan, Kimberly – Cafarella, Jennifer – Gambhir, Harleen – Zimmermann, Katherine: *Al Qaeda and ISIS: Existential Threats to the U.S. and Europe*. <http://www.understandingwar.org/sites/default/files/PLANEX%20Report%201%20--%20FINALFINAL.pdf>
- Lamothe, Dan: *Photos: The battle in Tikrit as the Islamic State loses control*. <https://www.washingtonpost.com/news/checkpoint/wp/2015/03/31/photos-iraqs-battle-of-tikrit-as-the-islamic-state-loses-control/>
- Lewis, Jessica D.: *Al-Qaeda in Iraq Resurgent, The Breaking the Walls Campaign*. http://www.understandingwar.org/sites/default/files/AQI-Resurgent-10Sept_0.pdf; http://www.understandingwar.org/sites/default/files/JessVBIED_PartII_3Oct.pdf
- Lewis, Jessica D.: *ISIS Sanctuary: April 3, 2015*. <http://www.understandingwar.org/backgrounder/isis-sanctuary-april-3-2015>
- McKernan, Bethan: *Karbala suicide bombing: 30 killed in Iraq terror attack*. <http://www.independent.co.uk/News/world/middle-east/baghdad-suicide-bombing-11-killed-isis-a7781316.html?amp>
- McKirby, Euan – Alkashali, Hamdi: *At least 14 killed in Iraqi IDP camp suicide bomb*. <https://amp.cnn.com/cnn/2017/05/28/asia/isis-threat-southeast-asia/index.html>

- Naji, Abu Bakr: *The Management of Savagery*. <https://azelin.files.wordpress.com/2010/08/abu-bakr-naji-the-management-of-savagery-the-most-critical-stage-through-which-the-umma-will-pass.pdf>
- Pohl Árpád: *Az új tisztképzés – a logisztikus megoldás*. Hadtudományi Szemle, 2014/4.
- Porkoláb Imre: *Az irreguláris hadviselés adaptációja és működési mechanizmusa*. Honvédségi Szemle, 2015/3.
- Raheem, Kareem – al-Sinjary, Ziad: *Al Qaeda militants free Iraq jail in violent mass break out*. <http://www.reuters.com/article/us-iraq-violence-idUSBRE96L0RM20130723>
- Roggio, Bill: *Al Nusrah front claims complex suicide assault on Syrian Army HQ*. http://www.longwarjournal.org/archives/2012/09/al_nusrah_front_clai_5.php
- Roggio, Bill: *Islamic State of Iraq and the Levant leads charge to take Syrian airport*. http://www.longwarjournal.org/archives/2013/08/islamic_state_of_ira_5.php
- Schrek, Adam: *Abu Ghraib Prison Break: Al Qaeda in Iraq Claims Responsibility for Raid*. http://www.huffingtonpost.com/2013/07/23/abu-ghraib-prison-break-al-qaeda-iraq_n_3639101.html
- Suicide bomb blast kills Iraqis at camp for displaced. <http://www.aljazeera.com/amp/news/2017/07/leady-suicide-bomb-blast-rocks-iraq-camp-displaced-170702181156452.html>
- Syrian forces battle ISIS fighters in Palmyra. <http://www.theguardian.com/world/2016/mar/26/syrian-state-media-army-palmyra-isis-observatory-human-rights>
- Ujházy László: *Az EUFOR ALTHEA-művelet parancsnoki struktúrája*. Hadtudomány, 2014/1–2.
- Weiss, Michael – Hassan, Hassan: *Az Iszlám Állam, a terror hadserege belülről*. HVG Kiadó, Budapest, 2015.